

**การพัฒนาการมีส่วนร่วมสำหรับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน : กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1**

**The Participation Development for Academic Affairs Management in School :
A Case Study on Bandongmakodsaitong School Under the Udon Thani Primary
Educational Service Area Office 1**

ทิพย์วรรณ แพงบุปผา (Thipyawan Phaengbuppha)^{1*} ดร.สมคิด สร้อยน้ำ (Dr.Somkid Sroinam)**

ดร.เน่งน้อย ย่านวารี (Dr.Naengnoi Yanwaree)*** ดร.พนายูทธ เชยบาล (Dr.Panayuth Choeybal)****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 2) กระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม และ 3) ผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 วงรอบ ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนผล (Reflecting) ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 40 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 9 คน นักเรียน 10 คน กรรมการสถานศึกษา 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ค้นหา (Topic Inquiry) และนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) นำเสนอเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพที่เคยเป็นมา ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและขาดความรู้ความเข้าใจ โรงเรียนไม่ผ่านการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบที่สอง สภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการดำเนินงานวิชาการด้านการเรียนการสอนเป็นหลัก ครูผู้สอนมีไม่ครบวิชาเอกที่เป็นแกนหลัก งบประมาณอุดหนุนจากรัฐมีจำกัด โรงเรียนขาดการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สภาพที่คาดหวัง คือ โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่สาม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสม่ำเสมอและต่อเนื่อง แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน คือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน 2) กระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ การจัดทำเป็นโครงการนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน โดยมีการดำเนินงานใน 5 โครงการ คือ 2.1 โครงการหลักสูตรท้องถิ่นการจัดทำพานบายศรี 2.2 โครงการส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2.3 โครงการปรับปรุงห้องเรียนคอมพิวเตอร์ 2.4 โครงการสร้างห้องสมุด และ 2.5 โครงการกีฬาสัมพันธ์ โดยนำทั้งห้าโครงการนี้ไปดำเนินการพัฒนา จำนวน 3 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วยการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

¹ Correspondent author: tipyawan99@gmail.com

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

**** อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

3) ผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และเกิดองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ทั้งในระดับโรงเรียน ผู้วิจัย ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ทุกคนเกิดการพัฒนาในการร่วมคิดค้นปัญหาและตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล การจัดทำแผนปฏิบัติร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน วิชาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) the former state, current state, expected state and development of participation guidelines; 2) the appropriate process; 3) the results of participation for academic affairs management of Bandongmakodsaitong school. The research methodology was Participatory Action Research. The target group consisted of 40 stakeholders were a principal, 9 teachers, 10 students, 10 education commission, and 10 parents. The instruments were the observation form, in-depth interview form, and take note form. Data analysis using by descriptive, topic inquiry, Content Analysis, and Synthesis. The research finding: 1) The former state; the community lack understanding and participation, the school is not through the external assessment from the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization) in the second round. Current state; there is a teaching, the instructor has not completed all majors are core, budget state subsidies is limited, schools lack the distribution of the power to all the parties involved. Expected state; The School through the external assessment in the third, the community to participate in a academic management of the schools regularly and continuously. The development guidelines; associated with five projects; the development of school curriculum, the development learning process, the development Innovation media and educational technology, the development Resource Centre, and community of enhancing knowledge. 2) The appropriate process have apply to sharing; thus implementing five projects. These are: 2.1) the project of the local curriculum of rice offering, 2.2) the project of enhancing skills to search for the knowledge by oneself and continuously development, 2.3) the project of computer room update, 2.4) the project of building of library, and 2.5) the project of relations sport. By applying the five this projects to develop 3 circle of four step; planning, acting, observing, and reflecting. 3) The results of participation for academic affairs management of Bandongmakodsaitong school; enhancing, learning, and bodies of knowledge from actual practice, whole schools, researcher, teachers, education commission, parents and students. All there was the development of stakeholders participation in problems seeking, decision-making, planning, acting, observing and reflecting, planning cooperation and implementation academic affairs management of school regularly and continuously.

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การบริหารงานวิชาการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Keywords: participation, academic affairs management, participatory action research

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้มีการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการ การศึกษาทั้งภารกิจ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจในการบริหารงาน อย่างมีอิสระและความคล่องตัว

ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา ทั้ง 4 งานคือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณและงานบริหารทั่วไป ทั้งนี้การบริหารเป็นไปในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ [1] และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555- 2559 ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทยซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืน [2] การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ที่ตั้ง หมู่ 7 ตำบลหนองไฮ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เปิดทำการสอนสองระดับคือ ระดับปฐมวัย 2 ชั้นเรียน คือ ชั้นเรียนอนุบาลปีที่ 1-2 และระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ชั้นเรียน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมเปิดสอนสองระดับ 8 ชั้นเรียน มีนักเรียน 189 คน ครู 9 คน สภาพที่เคยเป็นมาของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ก่อนข้างมีน้อย ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการมีส่วนร่วม ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยสำนักสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. รอบที่ 2 ไม่ผ่านการประเมินทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา คุณภาพด้านการศึกษาของผู้เรียน โดยดูจากผลการสอบ O-NET และ NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษาและต่ำกว่าระดับชาติ และจากผลการประเมินภายนอกโดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในรอบสองพบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนมีคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน [3]

การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าถือเป็นเงื่อนไขและเป็นกุญแจดอกสำคัญ ของความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษามีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่ที่ต้องการให้เกิดภาพรวมอันเป็นผลจากความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในประโยชน์และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วม [4]

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งจากทุกฝ่าย ทุกกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการ หรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งที่ต้องการพัฒนา แล้วร่วมในกระบวนการวางแผนและร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายร่วมรับรู้และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันด้วยเป็นกระบวนการในลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ ผู้มีส่วนร่วมจะค่อยๆ พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและจะค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ได้ข้อมูลได้มีความชัดเจนทุกฝ่ายมีโลกทัศน์ร่วมและความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องของการพัฒนา สิ่งนี้เป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับ ความสำเร็จ ในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ได้มาตรฐานต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นอย่างไร
2. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทองเป็นไปได้อย่างไรและมีกระบวนการอย่างไร
3. ผลของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง
3. เพื่อศึกษาผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยใช้แนวคิดของเกม มีสและแม็กเทกการ์ท (Kemmis & McTeggart) [5] ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Acting) ขั้นการสังเกตผล (Observing) และขั้นสะท้อนผล (Reflecting) ดำเนินการวิจัย 3 วงจร การเตรียมการก่อนการวิจัย ดำเนินการ ดังนี้ 1) การเตรียมตนเองของผู้วิจัย 2) การเลือกพื้นที่ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การสร้างทีมวิจัย และ 5) การศึกษาสภาพบริบทปัจจุบัน ปัญหาและ ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ในการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการ

วงจรที่ 1 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง นำผล การศึกษาศึกษาจากเอกสาร บริบทที่เป็นสภาพจริงของโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการและการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งเป็นเอกสาร (Document) และการนำเสนอรายงาน (Oral Presentation) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์หาคำตอบได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมสำหรับการบริหาร งานวิชาการเป็นแผนงานโครงการ ขั้นปฏิบัติการ นำแผนงานโครงการไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีการจด บันทึกผลการปฏิบัติเป็นการส่วนตัว เป็นรายสัปดาห์ ทั้งในส่วนที่เป็นข้อดี ข้อจำกัด ผลกระทบ การเปลี่ยนที่เกิดขึ้นและอื่นๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในการวิจัย มีการร่วมกันติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง นำข้อที่พบจากการปฏิบัติตามแผนมาเสวนาร่วมกันเพื่อปรับปรุงแก้ไขและประเมินความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน (Formative Evaluation) เดือนละ 1 ครั้ง ขั้นการสังเกตผลใช้วิธีการ ดังนี้ 1) พูดุข/สัมภาษณ์ เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย 2-3 คน และกลุ่มสนทนาคั้งแต่ 4 คนขึ้นไป จากกลุ่มครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน 2) ใช้การสังเกต 2 ลักษณะ คือ ไปพบปะพุดคุยในแต่ละกลุ่มและในวงสนทนาที่มีตัวแทนของแต่ละกลุ่ม 3) ดำเนิน การสังเกตผลร่วมกันกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยหรือกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมในระหว่างการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม และสังเกตผลภายหลังดำเนินกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำข้อมูลผลที่ได้มาร่วมกันสรุปผลอีกครั้งทั้งในส่วนที่เกิดขึ้นโดยภาพรวมและรายประเด็น ขั้นตอนการสะท้อนผล

จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตรวจสอบปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ โดยผ่านการถก อภิปราย ซึ่งจะได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินงาน กิจกรรม และเป็นพื้นฐานข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไป

วงจรที่ 2 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อนำผลการดำเนินงานโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทุกโครงการในวงจรที่ 1 มาวิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพของแนวทางหรือยุทธศาสตร์ จากนั้นมีการนำเสนอ เพื่อร่วมกันวิพากษ์ ปรับปรุงแก้ไขแนวทางปฏิบัติให้มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขั้นการปฏิบัติ นำแผนงาน โครงการที่ปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นการสังเกตผล ดำเนินการ เช่นเดียว กันกับวงจรที่ 1 และขั้นการสะท้อนผล จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อร่วมกันถก อภิปราย ผลจากการปฏิบัติ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ตลอดจนร่วมเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขจากนั้นผู้วิจัยนำเสนอสังเคราะห์เขียนสรุปสิ่งที่สำเร็จผล สิ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะเป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารรายงาน

วงจรที่ 3 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง โดยมีกระบวนการเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ นำแผนงาน โครงการที่ปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติและใช้วิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 ขั้นการสังเกตผลวิธีการสังเกตผลใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 และขั้นสะท้อนผล จัดประชุม ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อร่วมกันสังเคราะห์เขียนสรุปสิ่งที่สำเร็จผล สิ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะ เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารรายงาน

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน 1 คน ครู 9 คน นักเรียน 10 คน ผู้ปกครอง 10 คน และกรรมการสถานศึกษา 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสังเกต 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่ค้นหา (Topic Inquiry) และนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) จากการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่ศึกษา นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า

1.1 สภาพที่เคยเป็นมา พบว่า ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและขาดความรู้ความเข้าใจ โรงเรียนไม่ผ่านการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบที่สองคำถามการวิจัย

1. สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อแก้ปัญหามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นอย่างไร
2. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทองเป็นไปได้และเหมาะสม มีกระบวนการอย่างไร
3. ผลของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อแก้ปัญหามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง
3. เพื่อศึกษาผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยใช้แนวคิดของ เคม มิสและแม็กเทกการ์ท (Kemmis & McTeggart) [5] ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Acting) ขั้นการสังเกตผล (Observing) และขั้นสะท้อนผล (Reflecting) ดำเนินการวิจัย 3 วงจร การเตรียมการก่อนการวิจัย ดำเนินการ ดังนี้ 1) การเตรียมตนเองของผู้วิจัย 2) การเลือกพื้นที่ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การสร้างทีมวิจัย และ 5) การศึกษาสภาพบริบทปัจจุบัน ปัญหาและ ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ในการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการ

วงจรที่ 1 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง นำผล การศึกษาศึกษาจากเอกสาร บริบทที่เป็นสภาพจริงของโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการและการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งเป็นเอกสาร (Document) และการนำเสนอรายงาน (Oral Presentation) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์วิพากษ์ได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมสำหรับการบริหาร งานวิชาการเป็นแผนงานโครงการ ขั้นปฏิบัติการ นำแผนงานโครงการไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีการจด บันทึกผลการปฏิบัติเป็นการส่วนตัว เป็นรายสัปดาห์ ทั้งในส่วนที่เป็นข้อดี ข้อจำกัด ผลกระทบ การเปลี่ยนที่เกิดขึ้นและอื่นๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในการวิจัย มีการร่วมกันติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง นำข้อที่พบจากการปฏิบัติตามแผนมาเสวนาร่วมกันเพื่อปรับปรุงแก้ไขและประเมินความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน (Formative Evaluation) เดือนละ 1 ครั้ง ขั้นการสังเกตผลใช้วิธีการ ดังนี้ 1) พุจฉุ/สัมภาษณ์ เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย 2-3 คน และกลุ่มสนทนาคั้งแต่ 4 คนขึ้นไป จากกลุ่มครู ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน 2) ใช้การสังเกต 2 ลักษณะ คือ ไปพบปะพูดคุยในแต่ละกลุ่มและในวงสนทนาที่มีตัวแทนของแต่ละกลุ่ม 3) ดำเนิน การสังเกตผลร่วมกันกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยหรือกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมในระหว่างการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม และสังเกตผลภายหลังดำเนินกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำข้อมูลผลที่ได้มาร่วมกันสรุปผลอีกครั้งทั้งในส่วนที่เกิดขึ้นโดยภาพรวมและรายประเด็น ขั้นตอนการสะท้อนผลจัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตรวจสอบปัญหาหรือ

อุปสรรคที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ โดยผ่านการถก อภิปราย ซึ่งจะได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมและเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไป

วงจรที่ 2 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อนำผลการดำเนินงานโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทุกโครงการในวงจรที่ 1 มาวิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพของแนวทางหรือยุทธศาสตร์ จากนั้นมีการนำเสนอ เพื่อร่วมกันวิพากษ์ ปรับปรุงแก้ไขแนวทางปฏิบัติให้มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขั้นการปฏิบัติ นำแผนงาน โครงการที่ปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นการสังเกตผล ดำเนินการ เช่นเดียว กันกับวงจรที่ 1 และขั้นการสะท้อนผล จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อร่วมกันถก อภิปราย ผลจากการปฏิบัติ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ตลอดจนร่วมเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขจากนั้นผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เขียนสรุปสิ่งที่สำเร็จผล สิ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะเป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารรายงาน

วงจรที่ 3 ขั้นการวางแผน จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง โดยมีกระบวนการเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ นำแผนงาน โครงการที่ปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติและใช้วิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 ขั้นการสังเกตผลวิธีการสังเกตผลใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับวงจรที่ 2 และขั้นสะท้อนผล จัดประชุม ณ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เพื่อร่วมกันสังเคราะห์เขียนสรุปสิ่งที่สำเร็จผล สิ่งที่ไม่ประสบผลสำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะ เป็นผลการดำเนินงานที่ ผ่านมาในภาพรวม จัดทำเป็นเอกสารรายงาน

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน 1 คน ครู 9 คน นักเรียน 10 คน ผู้ปกครอง 10 คน และกรรมการสถานศึกษา 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1)แบบสังเกต 2)แบบสัมภาษณ์ และ 3)แบบบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่ค้นหา (Topic Inquiry) และนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) จากการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่ศึกษา นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า

1.1 สภาพที่เคยเป็นมา พบว่า ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและขาดความรู้ความเข้าใจ โรงเรียนไม่ผ่านการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบที่สอง

1.2 สภาพปัจจุบัน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานวิชาการด้านการเรียนการสอนเป็นหลัก ครูผู้สอนมีไม่ครบวิชาเอกที่เป็นแกนหลัก งบประมาณอุดหนุนจากรัฐมีจำกัด โรงเรียนขาดการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

1.3 สภาพที่คาดหวัง คือ โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่สาม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.4 แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน 1) คือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

2. กระบวนการที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง คือ การจัดทำเป็นโครงการ เพราะทุกฝ่ายสามารถร่วมทำกิจกรรมได้ตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปแบบที่ง่ายต่อการปฏิบัติร่วมกัน ประกอบด้วย 1) โครงการหลักสูตรท้องถิ่นการจัดทำพยานบายศรี 2) โครงการส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) โครงการปรับปรุงห้องเรียนคอมพิวเตอร์ 4) โครงการสร้างสมุด และ 5) โครงการกีฬาสัมพันธ์ โดยนำทั้งห้าโครงการนี้ไปดำเนินการพัฒนา จำนวน 3 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วยการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

3. ผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า

3.1 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยผ่านการประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่สาม มีหลักสูตรท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย และจัดโครงสร้างระบบบริหารอย่างเป็นระบบ เกิดการพัฒนาโดยผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.2 การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยเรียนรู้เทคนิคการใช้พลังสร้างสรรค์กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลในการทำงาน ส่งผลให้งานสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมาย และมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง วิธีการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติโดยผ่านการร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ทำให้การปฏิบัติเกิดความสำเร็จ ครูเรียนรู้การปฏิบัติตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนรู้ถึงความรู้สึกของครูและพ่อแม่ที่มีต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งด้านการเรียน การทำงาน ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้สึกมุ่งสร้างสรรค์เสมอ ผู้ปกครองนักเรียนเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกันตลอดจนวิธีการดูแลบุตรหลานในการศึกษาเล่าเรียนให้จบหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ กรรมการสถานศึกษาเรียนรู้บทบาทหน้าที่ต่อการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน ผลทำให้การปฏิบัติเกิดความสำเร็จ

3.3 องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้ชัดเจนประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

อภิปรายผล

1. สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง แนวทางเพื่อแก้ปัญหามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า 1) สภาพงานวิชาการของโรงเรียนที่เคยเป็นมาพบว่า ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและขาดความรู้ความเข้าใจ โรงเรียนไม่ผ่านการประเมินภายนอกของ สมศ. และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจเนื่องมาจากเกิดจากทัศนคติของ ชุมชนหรือผู้ปกครองที่มองว่าการจัดการศึกษา เป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครู

เมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนแล้วจึงมีใช้หน้าที่ของชุมชนหรือผู้ปกครองที่จะต้องมาเกี่ยวข้องอีก สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับชุมชน ของ [6] และ [7] คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นของการศึกษาระดับประถมศึกษาไม่น้อยมาก 2) สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงาน วิชาการด้านการเรียนการสอนเป็นหลัก รองลงมา คือการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ส่วนการพัฒนาหลักสูตรสิ่งที่โรงเรียน ยังประสบกับปัญหา คือ ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหา ครูผู้สอนมีไม่ครบวิชาเอกที่เป็นแกนหลัก งบประมาณอุดหนุนจากรัฐมีจำกัด โรงเรียนมี โครงสร้างบริหาร งานและบทบาทหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน ขาดการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังขาดกำหนดบทบาทหน้าที่ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ชัดเจน ทั้งในบทบาทหน้าที่ของครู ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานเครือข่าย โรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพด้านวิชาการของโรงเรียน ทำให้เป็นจุดอ่อนในการพัฒนาส่วนประกอบด้านอื่นๆ ที่ต้อง ดำเนินการควบคู่กันไป นอกจากนี้สำหรับด้านครูผู้สอนมีไม่ครบวิชาเอกที่เป็นแกนหลัก และ งบประมาณอุดหนุนจากรัฐมีไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นไปตามโครงการสร้าง การบริหารของราชการโดยที่โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง เป็นโรงเรียนขนาดเล็กทำให้เมื่อคำนวณอัตราค่าจ้างครูแล้ว ไม่สามารถมีจำนวนครูได้ครบตามที่ต้องการได้ และการได้รับจัดสรรงบประมาณก็ขึ้นอยู่กับจำนวนรายหัวของนักเรียนเป็นหลักด้วยเช่นกันจึงทำให้ขาดแคลนงบประมาณ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นของ [8] คือ เงินทุนอุดหนุนสำหรับโรงเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอด้วยเหตุนี้ทำให้มีคุณภาพต่ำ อีกทั้งยังพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของ [8] คือ ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดการเอาใจใส่ไม่กล้าแสดงออก การวางแผนไม่ต่อเนื่องและขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตน ด้านการบริหารหลักสูตรสถาน ศึกษา ขึ้นพื้นฐาน พบว่า ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขาดกระบวนการคิดที่ดี ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและขาดการมีส่วนร่วม ด้านนโยบายแนวคิดการบริหารการศึกษาขึ้น พื้นฐาน พบว่า ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คุณภาพของนักเรียนยังไม่เป็นที่พอใจ 3) สภาพที่คาดหวัง คือ โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่สาม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอย่าง สม่าเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานของสถานศึกษาต้องยึดหลักอุดมการณ์การจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและยึดหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับของ [9] คือ สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยการประเมินตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) 4) แนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน 1) คือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการงานวิชาการ จำนวน 5 โครงการ คือ (1) โครงการหลักสูตรท้องถิ่นจัดทำพานบายศรี (2) โครงการส่งเสริมผู้เรียนมี ทักษะแสวง หาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3) โครงการปรับปรุงห้องเรียนคอมพิวเตอร์ (4) โครงการสร้างห้องสมุด และ (5) โครงการกีฬาสัมพันธ์ เนื่องจากแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย อีกทั้งส่งผลต่อ

การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับข้อบังคับของ [9] คือ สถานศึกษาต้องจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดย พหุผลผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

2. กระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง คือ การจัดทำเป็นโครงการเพราะทุกฝ่ายสามารถร่วมทำกิจกรรมได้ตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และเป็นรูปแบบ ที่ง่ายต่อการปฏิบัติ และเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย 1) โครงการหลักสูตรท้องถิ่นการจัดทำพานบายศรี 2) โครงการ ส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) โครงการปรับปรุง ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ 4) โครงการสร้างสมุด และ 5) โครงการกีฬาสัมพันธ์ โดยนำทั้งห้าโครงการนี้ไปดำเนินการ พัฒนา จำนวน 3 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วยการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล มีเหตุผลที่สำคัญคือเมื่อผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันระดมสมองโดยใช้เทคนิคพลังสร้างสรรค์เพื่อ วิเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมแล้วได้พบว่ากระบวนการดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมนำไปสู่การ ปฏิบัติได้ชัดเจนเหมาะสมสำหรับที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนบ้าน ดงมะกรูดทรายทอง สอดคล้องกับแนวคิด การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ของ [10] คือการ ให้ประชาชนเข้ามามีร่วมในกระบวนการพัฒนามีประโยชน์และสำคัญมากเพราะ การพัฒนาที่ยั่งยืนและเจริญงอกงาม ในตัวเอง (Self- generating) จะต้องเป็นกระบวนการที่อาศัยประชาชนที่พึ่งตนเองได้และสามารถพัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็งได้เมื่อรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่พัฒนาถอนตัวออกจากชุมชนไปแล้ว การที่จะสร้างคนให้เป็นนักการศึกษาได้ จะต้องทำให้เขาได้เข้ามามีส่วนเรียนรู้และทำงานหาประสบการณ์อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้การให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมโดยการเสียสละแรงงาน เวลา และวัสดุ เท่ากับช่วยลดภาระของรัฐบาล ประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนใน แต่ละชุมชน จะเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจกระบวนการพัฒนาได้ดีที่สุดและการตัดสินใจกระทำเหล่านั้นจะถูกต้อง และตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ตรงตามเป้าหมายที่สุด และ การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษา จะดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพเพราะประชาชนที่เข้าร่วมมือพัฒนาโปรแกรมจะเป็นผู้รู้จักวัฒนธรรมประเพณี ความ เชื้อ ภาษา

3. ผลการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทอง พบว่า

3.1 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง โรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทองจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดย ผ่านการประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่สาม มีหลักสูตรท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย และจัดโครงสร้างระบบบริหารอย่างเป็นระบบ เกิดการ พัฒนาโดยผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญคือ ทุกฝ่ายได้มีโอกาสในการเข้าร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยความสมัครใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วม ตลอดจนความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของ การทำงานให้เกิด ความสำเร็จ สอดคล้องกับ แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับ ผู้ปกครองและชุมชน ของ [11] คือ ผู้บริหารและครูควรสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน พัฒนาเทคนิค การวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่น จุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา และสอดคล้องกับแนวคิดใน การดำเนินการของโรงเรียนของ [12] คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ครูมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียน อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ของ [13] คือ เพิ่มการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเสริมสร้างพลังอำนาจและความร่วมมือให้ผู้ปกครองมากขึ้น

3.2 การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยเรียนรู้เทคนิคการใช้พลังสร้างสรรค์กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลในการทำงาน ส่งผลให้งานสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมาย และมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง รู้วิธีการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติโดยผ่านการร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ทำให้การปฏิบัติเกิดความสำเร็จ ครูเรียนรู้การปฏิบัติตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนรู้ถึงความรู้สึกของครู พ่อแม่ ที่มีต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งด้านการเรียน การทำงาน ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่มุ่งสร้างสรรค์เสมอ ผู้ปกครองนักเรียนเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกันตลอดจนวิธีการดูแลบุตรหลานในการศึกษาเล่าเรียนให้จบหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ กรรมการสถานศึกษาเรียนรู้บทบาทหน้าที่ต่อการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน ผลทำให้การปฏิบัติเกิดความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องมาจากทุกฝ่ายได้รับการพัฒนาตามกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อการนำไป ใช้ได้จริงและส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านดงมะกรูดทรายทองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ [14] คือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้และร่วมประเมินโครงการ

3.3 องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนิน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้ชัดเจนประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล เนื่องมาจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องการวิจัย เชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญทำให้แต่ละฝ่ายสามารถดำเนินงานได้ชัดเจนตามองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์จากการดำเนินโครงการทั้ง 5 โครงการ ทำให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยวัดจากการผ่านการประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบที่สาม มีการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย และมีการจัด โครงสร้างระบบบริหารอย่างเป็นระบบ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสม่ำเสมอและต่อเนื่องตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ [15] คือ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการด้านทักษะต่างๆ โดยเฉพาะมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สร้างศรัทธาให้กับชุมชน และครู มีเทคนิคในการจูงใจ และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ผู้บริหาร ชุมชน ครู ทำตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจัง คณะกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในการมีส่วนร่วม ครูทุกคนสร้างสัมพันธ์กับนักเรียน เพื่อเชื่อมต่อกับชุมชนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความสำคัญกับชุมชนทุกคน และส่งเสริมให้บทบาทของชุมชนโดดเด่น ตามศักยภาพ และผู้บริหาร ครู ชุมชน มีความศรัทธาต่อกัน ทำงานร่วมกันภายใต้บริบทวัฒนธรรมและสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีหลายกิจกรรมที่โรงเรียนควรนำไปจัดเป็นกิจกรรมประจำที่โรงเรียนควรได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดไป คือ โครงการหลักสูตรท้องถิ่นการทำนบายศรี โครงการส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. โรงเรียนระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้ ควรนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผลไปพัฒนางานทั้งสิ่งงานในโรงเรียน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนทุกระดับ ทุกขนาด ศึกษารูปแบบเพื่อพัฒนาการบริหารงานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานบริหารงบประมาณ ของโรงเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งในการให้คำปรึกษาแนะนำ จาก รองศาสตราจารย์ ดร. สมคิด สร้อยน้ำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แฉ่งน้อย ย่านวารี และ ดร. พนายุทธ เขษบาล อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสมบูรณ์ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยมอบเป็นคุณความดีแด่ท่านคณาจารย์

เอกสารอ้างอิง

1. Office of the Education Council. Offer of Educational Reform on Decade 2 (B.E. 2552-2561). Bangkok: Prikwarn Graphic Co, ltd; 2009. Thai.
2. Office of the National Economics and Social Development Board. The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012 –2016). Prime Minister's Office. 2011. Thai.
3. Ban dongmakodsaitong school. The Development of Education in Ban dongmakodsaitong school. 2010. Thai.
4. Prayoon A, Paitoon S, Kamontip S. Network Building and Particitory: Self - learning Tool kits. Bangkok: Chulalongkorn University. 2010. Thai.
5. Kemmis, S. & McTaggart, R. The Action Research Planner. Geelong: Deakin University Press. 1988.
6. Panuwat S. Community and School Participation in Academic Affairs Administration at Banrai School Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3. North Bangkok University. (Thesis) 2013. Thai.
7. Kelvin, M. N. Community Participation as a Tool for Development Local Community's Participation in Primary Education Development in Morogoro, Tanzania A Case of Kilakala and Mindu Primary Schools. Master Thesis in Development Management. Centre for Development Studies University of Agder. 2010.
8. Prayad S. The Participatory Administrative Model in Creating Curriculum for Schools under the Office of Basic Education. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Graduate School, Ubonratchathani Rajabhat University. (Thesis) 2013. Thai.
9. National Education Act of B.E. 2542. Government Gazette. Vol 116 Episode 74 A. 7-14. 1999. Thai.
10. Aunta N. The conceptual framework of the participatory development programs on non-formal education. Chiang Mai: Chuanpim printing. 2013. Thai.

11. Thanasan B. The role of public participation in education. The city Journal. 2008; 4(85): 30.
12. Griffin, R. M. Case study of the implementation of small school in an urban High school. Doctoral Dissertation, University of Roosevelt University. 2001.
13. Abrams, L. S. Planning for school change school-community collaboration in a full-service elementary school. Urban Education. 2000; 35(4), 79-103.
14. Jintana S. Education and community development. Chiang Mai, Nuntapun Printting co., Ltd; 2014. Thai.
15. Chanasuk S. Model Development for Community Participation in Basic Schools under the Sakhonnakon Primary Edeational Service Area Office [PhD thesis]. Bangkok: North Bangkok University; 2014. Thai.